

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

ינו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גלין מס' 677

מסכת תמיד כ"ח-מדות ל"ד

בס"ד, כ"א אייר תשע"ב

השבוע בגלין

- ♦ אמירת עשרת הדיברות ביחידות
- ♦ שיר של יום - המנהגים השונים ופשרם
- ♦ מקור מנהג אמירת שיר של יום
- ♦ מנהג ספרד ומנהג הגר"א
- ♦ שיר של יום לתזכורת בלבד

- ♦ אמירת עשרת הדיברות בתפילה
- ♦ רמזים בקריאת שמע על עשרת הדיברות
- ♦ הקשר בין ברוך שאמר לעשרת הדיברות

- ♦ שתייה מכוס ששתו ממנו אחרים
- ♦ דינו של איסטניס שונה
- ♦ העברת גביע הקידוש בין המסובים
- ♦ מנהג בני עדות המזרח בחופה
- ♦ מזיקים וחיידיקים בשיירי השתייה

דבר העורך

11 שבועות

השבועות נוקפים, הימים עוברים, השעות חולפות ומועד סיום הש"ס מתקרב ובו.

בעיצומם של ימים אלו יוצאת קריאה גדולה ונרגשת מבית "מאורות הדף היומי", אל כל יהודי בכל אתר ואתר "הצטרף למעגל לומדי הדף היומי, בא לסיים את הש"ס". ואם תשאלו: "לסיים את הש"ס? האם מי שמצטרף לקראת המסכת האחרונה נחשב כמי שנטול חלק בסיום הש"ס כולו, ובכן, קראו את המעשה הבא, על הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין והוגה ומייסד רעיון הדף היומי.

היה זה בז' אדר, יום הולדתו של הגאון רבי מאיר שפירא. הגר"מ שפירא ביקש לערוך סיום הש"ס לרגל יום הולדתו, לשם כך הוא קיבץ קבוצה מבחורי הישיבה, חילק ביניהם את דפי הש"ס, ותוך יום אחד

דף כז/ב וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואח"כ תן לתלמידך

שתייה מכוס ששתו ממנו אחרים

שתי הלכות שה"שולחן ערוך" פוסק בסמיכות, מעסיקות את הפוסקים. בהלכה אחת הוא פוסק (או"ח סימן ק"ע סעיף ט"ו): "לא ישתה מהכוס ויתן לחבירו, מפני סכנת נפשות". תחושות אי הנעימות והדחייה שעלולות לאפוף אותו עקב שתייה מכוס ששתו ממנה, עלולות להביאו לשערי מוות. מספר סעיפים אחר כך "שולחן ערוך" מוסיף (סימן כ"ב): "אחר ששתית ונשאר יין בכוס לשתיית חבירך, קנח מקום נשיקת הפה משום מיאוס, ולא תשפוך משום בל תשחית, אבל אחר שתיית מים שפוך מהם דרך שם". הקורא את שני הסעיפים תמה, תחילה כתב כי אין לתת לזולת לשתות מכוס ששתו ממנה, ואילו בסעיף השני הוא מציע פתרון לשפוך חלק מן המים שבכוס דרך מקום השתיה. איזו היא הדרך שבה ראוי לנהוג?

דינו של איסטניס שונה: "לבוש" טוען, כי שני הסעיפים עוסקים בשני מקרים שונים. תחילה "שולחן ערוך" מתייחס לאיסטניס שנפשו עדינה, זה לעולם אין להשקותו מכוס שאינה נקייה, פן יבולע לו. הסעיף הנוסף עוסק ברוב בני האדם, שדי להם בקינוח שפת הכוס.

ברם, יישובו של "לבוש" לא התקבל על דעתם של הפוסקים, לאור המבואר בגמרא, כי רב ורב הונא ציוו טרם מותם את בנייהם, חייא ורבה, "וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואחר כך תן לתלמידך... ומעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהן, ונתן לתלמידו, ואותו תלמיד איסטניס היה, ולא רצה לשתות - ומת בצמא. באותה שעה אמרו, לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אלא אם כן שפך מהן". הרי לנו, כי גם לאיסטניס די בשטיפה קלה של הכוס על ידי שפיכת חלק מן המים. הפוסקים מבארים, כי אין כל סתירה בדברי "שולחן ערוך", ותחילה כתב, כי אין להעביר לזולת כוס ששתו ממנה, ולאחר מכן הוא מוסיף, כי אם קינחו את הכוס, ניתן לעשות זאת. הסיבה לאי איחוד הנושא באותו סעיף וביתר קיצור, היא העובדה שה"שולחן ערוך" למד הלכה זו משני מקורות, מן הגמרא כאן וממסכת סופרים, והוא השתמש בלשונויותיהם המקוריים. סופו של דבר, ללא קינוח, אין לשתות מכוס (ראה בשער הציון שם ס"ק ל).

העברת גביע הקידוש בין המסובים: כידוע, יש הנוהגים להעביר את גביע הקידוש בין הסועדים, כאשר כל אחד לוגם בתורו מן הגביע, בלא שאיש מקנח את שולי הגביע. הלמאי וכיצד, התפלא בעל "זבחי צדק", הרי אסור להעביר לזולת כוס ששתו ממנה בלא לקנחה?

צעילוי נשמת

הרב **בנימין דוד בלוטנר** ז"ל
ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
נלב"ע כ"ו באייר תשס"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י זוגתו החשובה מרת **קיילה** תח"ו
ובניו ונכדיו שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **בן ציון פיגלסון** ז"ל
ב"ר משה הלוי ז"ל
נלב"ע כ"ג באייר תשל"ה
ריבץ תורה לעדרים בישיבת ת"א
תנצב"ה
הונצח ע"י ילדיו שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **מנחם אביצור** ז"ל
ב"ר יהודה אריה ז"ל
נלב"ע בשב"ק כ"ד באייר תשע"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חיה מובשובסקי** ע"ה ב"ר זלמן ז"ל
נלב"ע כ"א באייר תשמ"ט **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

בעל "זבחי צדק" נאלץ להסיק, כי "אין בינינו איסטניסים, ולכן יכולים אנחנו לשתות אפילו בלא קינוח. אבל... מי שיודע בנפשו שהוא איסטניס, אין לשתות מכוס של קידוש... ואדרבה איסור הוא עושה אם הוא טועם, שעובר הוא על כל תשקצו". מסקנתו זו תואמת לדעת "לבוש", כי איסור זה מתייחס לאיטניסים בלבד, אך לפי דעת הפוסקים הנזכרים לעיל, עדיין צריך להבין, כיצד נוהגים לעשות כן.

שתייה מרצון אינה מסוכנת: ובכן, הב"ח והט"ז (או"ח סימן קע"ז) מציינים את דעת המהרש"ל, כי עיקר החשש בשתייה מכוס ששתו ממנה הוא, כאשר מעבירים את הכוס מיד ליד, והמקבל אינו חש בנוח לסרב לשתות ממנה. אולם, כאשר מניחים את הכוס על השולחן, וכל הרוצה יטול, אין זה נחשב כהמאסה ואין חשש לגרימת נזק לשתוה מן הכוס, וכן פסק "משנה ברורה" (ס"ק ל"ז).

מנהג בני עדות המזרח בחופה: מעניין לציין, כי "שדי חמד" ("פאת השדה" מערכת ברכות סימן ל"א) הביא, שבעל האדר"ת תמה על מנהג הספרדים, שהמברך תחת החופה טועם מכוס הברכה ולאחר מכן החתן והכלה שותים מן הכוס. אכן, בימינו יש מבני עדות המזרח הנוהגים לקנח את מקום נשיקת הפה לאחר שתיית מסדר הקידושין, טרם מסירת הכוס לחתן ולכלה (שו"ת "ביע אומר" חלק ה' אהע"ז סימן י' אות ז).

מזיקים וחידקים בשיירי השתייה: נידון נוסף קיים בנוגע לגמרא כאן. הט"ז כותב: "אני ראיתי בצוואת רבי אליעזר הגדול שמזהיר מאד שלא לשתות ממה שיירי חבירו, כי שמא יש לו חולי בתוך גופו ויצא רוח מפיו לאותו שיור". חידקים, מזיקים ושאר מרעין בישין, עלולים להיוותר במשקה שנותר בכוס, ולחלחל לגופו של השותה את המשקה הנותר. האם הדבר אינו מהווה סתירה לנאמר בגמרא, כי די בקינוח הכוס?

הפוסקים עוסקים גם בשאלה זו, וה"משנה ברורה" מביא את דבריו של בעל "אליה רבה" המסביר, כי צוואתו של רבי אליעזר הגדול מתייחסת לאדם המתארח אצל אנשים אותם אינו מכיר, ומצבם הבריאותי אינו מחוור לו, שבמקרה זה עליו להמנע משתיית שיירי משקאותיהם, פן יבולע לו. ואילו הגמרא מתייחסת לרב ותלמיד, המכירים זה את זה ויודעים כי בריאים הם, וממילא אין כל עילה לחשש מפני הדבקות במחלות עלומות (וע"ע ב"פרי מגדים" שם).

דף לב/ב קראו עשרת הדברות

אמירת עשרת הדיברות בתפילה

המשנה מפרטת את סדר התפילה כפי שהיה נהוג בבית המקדש: "אמר להם הממונה, ברכו ברכה אחת, והם ברכו. קראו עשרת הדיברות, שמע והיה אם שמוע ויאמר, ברכו את העם שלש ברכות, אמת ויציב, ועבודה, וברכת כהנים, ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא". הרמב"ם (בפירוש המשניות) כותב, כי אמירת עשרת הדיברות בתפילה חשובה ביותר, לפי שהם "יסוד הצווי ותחלתו". מדוע, איפוא, אמירת עשרת הדיברות אינה כלולה בתפילתנו, והאם ניתן לחדש את המנהג ולומר את עשרת הדיברות. על כך ועוד, במאמר שלפנינו.

רמזים בקריאת שמע על עשרת הדיברות: בירושלמי (ברכות פרק א' הלכה ה') מבואר, כי בפרשת קריאת שמע טמונים רמזים על עשרת הדיברות, ולפיכך, בזמנים קדומים, ביקשו לקרוא את עשרת הדיברות בסמיכות לקריאת שמע, מפני שעשרת הדיברות מהווים את עיקרי התורה, ויש הסוברים כי אף התחילו לנהוג כן ("תפארת ישראל", וע"ע שו"ת "אגרות משה" חלק או"ח ד' סימן כ"ב). כשוך העיתים, התגברו המינים והאפיקורסים, ונוצר חשש כי הם יציקו לעמי הארץ ויטענו בפניהם, כי תורה משמים אינה אלא עשרת הדיברות ותו לא, הא ראייה, שבתפילה מזכירים אותם בלבד. משראו כן חכמים, הם הורו ותקנו כי אין לומר את עשרת הדיברות בשעת התפילה (ברכות יב/א). מיני אז, נתהוו מנהגים שונים ביחס לאמירת עשרת הדיברות, כלהלן.

הרמב"ם נוקט וחוזר ושונה, כי אין לשלב בתפילה כל אמירה שיש בה משום מתן עדיפות לעשרת הדיברות על פני יתר חלקי התורה. עד כדי כך, שכאשר בני עיר מסויימת ביקשו לשמוע את דעתו, אם יש לעמוד בשעת קריאת פסוקי עשרת הדיברות בעת קריאת התורה, הוא השיב להם כהאי לישנא (שו"ת הרמב"ם סימן רס"ג): "אשר הנהיג הרב... לישב, הוא הראוי... וכך היה ראוי לעשות בכל מקום שמנהגם לעמוד - צריך למנעם, בגלל מה שמגיע בזה מן ההפסד באמונה, [ומה שמדמים] שיש בתורה מדרגות ומקצתה מעולה ממקצתה, וזה רע עד מאד. ומן הראוי לסתום כל הפתחים שמביאים לזאת האמונה הרעה. ומה שטען החכם האחר שבגדאד ומקצת הערים עושות זאת, אין זה ראייה בשום פנים, לפי שאם נמצא אנשים חולים, לא נחליא הבריא מאנשיהם כדי שיהיו שווים, אלא נשתדל לנתח כל חולה שנוכל... והיה מן המינים מי שהאמין, שאין מן השמים אלא עשרת הדיברות ושאר התורה משה מפי עצמו אמרו, ולכן ביטלו קריאתן בכל יום. ואסור בשום פנים לעשות בתורה מקצתה מעולה ממקצתה".

למדו את הש"ס כולו ונערכה מסיבת סיום חגיגת על הש"ס!
גם אתה, יהודי יקר, מוזמן להצטרף אל לומדי הדף היומי, ולזכות בזכות נדירה, נפלאה ומיוחדת - לסיים את הש"ס, עם רבבות אלפי ישראל.

★ ★ ★

מכתב מרגש מאד הגיע אל שולחן המערכת, ובו עדות מהימנה ומדהימה, על חיי התורה של בעלי המלאכה שבאירופה, לפני מלחמת העולם הראשונה.

לכבוד מערכת "מאורות הדף היומי".

ראשית כל יש לציין לשבח...

הר"ר צבי בוימל זצ"ל, יהודי גלמוד שהתגורר בחיפה, היה מפורסם בעירו חיפה כאחד מעמודי החסד שבעיר, ביחד עם רעייתו ע"ה. בתקופת ימי זקנותו הוא עבר להתגורר בפתח תקווה, וגם שם נודע בפירונו לצדקה ולכל דבר שבקדושה, כפי שיודעים רבים וטובים.

בהיותו בחור נהגתי לבקר רבות, ותדיר הייתי שומע ממנו סיפורים ומעשיות על העיירה הפולנית אשר בה הוא נולד והתגורר, עד עלייתו לארץ הקודש לפני השואה. באחת הפעמים שבאתי לבקר הוא הפטיר לעברי, "נפתלי, מה אתה חושב, מישווא יודע היום מה זה נקרא להיות 'שקוע בלימוד', בא ואספר לך כיצד בעלי הבתים שבעיירתי למדו תורה, כך תקבל מושג מה על מעלתם.

עיירה פולנית לפני שנים רבות, טרום מלחמת העולם הראשונה.

החיים אינם אלא מירוץ נגד השעון - האם בטנם של הילדים תהמה מרעב עוד לפני שיהא סיפק להבהיל את מספר הפרוטות אל הבית, או שמא יתמזל המזל, והקב"ה ישלח את הפרוטות מוקדם, והילדים ילכו לשון שבעים.

יום רודף יום. החיים חולפים. רבים מאד מן היהודים חיו חיי עוני, היו מהם שהתדרדרו לכדי חרפת רעב, ומן הסיפורים ומן העדויות הרבות על אותה תקופה, עולה תיאור קשה, נוגע ללב, על אנשים קשי יום, אשר עמלו מבוקר עד ערב בעבודה גופנית קשה ומתישה. הסנדלר הכפוף, אשר ישב על משמרתו ותיקן נעליים מרופטות במחיר אפסי; החייט שאימץ את עינוי הבלות כדי לנעוץ מחט נוסף ביד מהוה, כדי להפכו לבגד בפעם הרביעית; העגלון צרוב הפנים משמש קופחת ושדוף העור מקור צורב, המצליף בסוסו מזה הרעב, בדרך פתלתלה ומשמימה בואכה לאוסף בקתות שהתקבצו לכדי עיירה; שואב המים המיתולוגי, שבמהלך השנים התאים את גבו לעיקולי המוט שנשא את דליי המים, ובימי שרב קשים היה מהלך בדרך, מים משני צדדיו, והוא אינו לוגם מהם שהרי פרנסתו מה תהא עליה.

בית הכנסת של בעלי המלאכה.

בית כנסת מיוחד היה להם לבעלי המלאכה, בבית הכנסת הותאמו שיעורים לפי רמת הבנתם, נרכשו ספרי קודש לפי הנצרך להם, ועל בית הכנסת הזה נסוב סיפורו של הר"ר צבי בוימל ז"ל.

משנכנסת אל בית הכנסת של בעלי המלאכה, מיד היית מבחין בתופעה מוזרה ביותר. לא, איני מתכוון לעניות העלובה שזעקה מכל קיר, זה היה

הקשר בין ברוך שאמר לעשרת הדיברות: ברם, בבית מדרשו של המהרש"ל, נהגו לומר עשרת הדיברות בקול רם לפני תפילת ברוך שאמר (ש"ת סימן ס"ד, ועיין חיד"א ש"ת "טוב עין" סימן י'). המהרש"ל מנמק את מנהגו, כי תקנת חכמים היתה שלא לומר את עשרת הדיברות בתוך ברכת יוצר, בשילוב עם קריאת שמע, שמקום חשוב הוא, אך אין כל מניעה לאומרה בכל יום "לכבוד התורה ולכבוד השם הנורא שעשרת הדברים חקוקים בלחות מכתב אלוקים מצוה גדולה לאומרה". לא לחינם, הוא כותב, הוא הסמיך את אמירת עשרת הדיברות לתפילת ברוך שאמר, מפני שבתפילה זו "יש עשרה ברוך כנגד עשרת הדברים".

אולם, רוב הפוסקים חלקו עליו משום שלדעתם תקנת חכמים שאין לומר את פסוקי עשרת הדיברות, כללה את כל חלקי התפילה. אמנם, כל אדם רשאי לאומרם ביחידות, ואכן, "בית יוסף" (או"ח סימן א' אות ה') כותב, כי לכך התכוון ה"טור" בכותבו, כי טוב לומר את עשרת הדיברות בכל יום - ביחידות, וכן פסק הרמ"א (סימן א' סעיף ה').

אמירת עשרת הדיברות ביחידות: ואילו האריז"ל סבר, כך טוענים (עיין חיד"א שם, ו"מחזיר ברכה" על "שולחן ערוך" שם), כי אפילו היחיד לא יאמר את פסוקי עשרת הדיברות. אם כי, יתכן שכוונתו היתה שאין לאומרם קודם התפילה, משום שעדיין נראה שהם חלק מן התפילה, אך הקורא אותם במשך היום, טוב יעשה.

נסיים במחלוקת מעניינת בין בעל "בכור שור" (ברכות יב/ב) לבין "מגן אברהם" (שם ס"ק ט'). "בכור שור" כותב, כי הרמב"ם אינו מציין בהלכות תפילה את דעתו הנחרצת, שאין לקרוא בימינו את עשרת הדיברות, וכמו כן הר"ף והרא"ש השמיטו הלכה זו ולא ציינוה, מפני שבימינו בטל החשש שעמד ביסוד התקנה, משום שאין מינים מסוג זה מצויים כיום - מינים המאמינים בחלק מן התורה תוך כדי פלפולים ולמדנויות. ואילו "מגן אברהם" כותב על דברי הרמ"א שאין לומר עשרת הדיברות בציבור "מפני המינים שאומרים אין תורה אלא זו", והוא מוסיף ומדגיש - "בפרט בימינו". "מגן אברהם" איפוא, חשש מאד מפני מינים מסוג זה, עד שהוא מוסיף ומציין "ולכן אין כותבין אותו על קונטרס המיוחד לציבור".

דף לג/ב השיר שהיו הלויים היו אומרים במקדש

שיר של יום - המנהגים השונים ופשרם

מידי יום, לקראת סיום התפילה, אנו אומרים "היום יום ראשון/שני/... שבו היו הלויים אומרים בבית המקדש", או אז אנו אומרים את פרק התהילים שהלויים היו שרים ביום זה בעת הקרבת קרבן התמיד. זה הוא שיר של יום.

מקור מנהג אמירת שיר של יום: כאשר ננסה להתחקות אחר מנהג אמירת שיר של יום נמצא, כי כבר הרמב"ם (סוף ספר אהבה, בסדר תפילות) כותב, כי "נהגו מקצת העם לקרוא בכל יום... מזמור שהיו הלויים אומרים בבית המקדש". מספר דורות אחר כך, ה"טור" (או"ח סימן קל"ג) משלב באופן טבעי את אמירת שיר של יום בתוך סדר התפילה, "ואומר שיר של יום". בעל "ערוך השולחן" (שם סעיף ב') מביא, כי המשנה מצוטטת במסכת סופרים (פרק י"ח) ולאחר מכן כותב, "שכל המזכיר פסוק בעונתו, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח חדש ומקריב עליו קרבן"!

ומכאן, למנהגים השונים באמירת שיר של יום.

בימות החול, מנהגי העדות זהים. אולם, בשבתות ובימים טובים, אין מנהג אחיד. יש אומרים שיר של יום לאחר תפילת שחרית, ויש שמיקמו אותו לאחר תפילת מוסף. הללו אומרים ביום טוב את שירו של אותו יום בשבוע שחל בו החג, והללו אומרים פרק תהילים אחר, כמפורט בסידור שנכתב לפי נוסח הגר"א.

במאמר שלפנינו נעמוד על שורשם ועל מקורם של מנהגים אלו.

המשנה מונה את השיר שהלויים אמרו בבית המקדש. בכל יום מימי השבוע, אמרו פרק תהילים אחר אשר הושר על ידם בעת ניסוך היין הבא עם קרבן התמיד. בכל יום קרבו שני קרבנות תמיד, אחד בבוקר ואחד בבין הערבים, ולפיכך, פעמיים ביום הושר השיר בפי הלויים. בשבת קודש, לא היה שירו של תמיד של בין הערבים כשירו של תמיד של בוקר - בעת ניסוך יין תמיד של בוקר הלויים שוררו את פרק "מזמור שיר ליום השבת", ואילו בעת ניסוך היין של תמיד של בין הערביים, הם שוררו פסוקים שונים מתוך שירת הים ומתוך שירת עלי באר (ראש השנה לא/א). מלבד קרבנות התמיד, בשבת הקריבו גם קרבן מוסף, ובמהלך ניסוך יינו, הושרו פסוקים מתוך פרשת האזינו (ראש השנה שם).

מוכר. כוונתו היא לשולחנות של בית הכנסת. וכי תאמרו מה מיוחד כבר בשולחנות בית הכנסת של בעלי בתים דשם, וכי מעולם לא ראו עינינו שולחן ארוך עשוי מעץ מחוספס - ראו. האם מעולם לא חזו בשולחן שארבע רגליו אינן דומות זו לזו - חזו. האם מעולם לא שזפו עינינו שולחן המקובע לרצפה מחשש שאם יזיזוהו יתר על המידה יתמוטט ויקרוס - שזפו. המיוחד בשולחנות בית הכנסת, היה מה שאין בהם! כל השולחנות היו מפוייחים ובמרכזם היו פזורים חורים בלתי מהוקצעים.

בשעת ערב, היו החייט, הסנדלר, העגלון ושואב המים מתכנסים בבית המדרש כדי להגות בתורת ה'. שמש בית הכנסת היה מוציא נרות מתחת לבימה, מתין מעט שעווה, מדביק אותם אל השולחנות, ומצטרף אל הלומדים.

רוח קרה היתה מנשבת מחוץ לבית המדרש. צרות וגזירות מאיימות השחירו באופק. הפרנסה של יום המחר לא היתה בטוחה כלל ועיקר, אך בתוך כתיב בית המדרש נשכח העולם על תלאותיו. היתה בו תורה בלבד, ויהודים שלמדו תורה. והיו אותם סנדלרים, אופים, חייטים, רצענים, עגלונים ושואבי מים, יושבים והוגים בתורה. הזמן חלף, החלף כמעט כלה, ואיש אינו מרים את עינו מן הגמרא. פתילת הנר החלה לקמול לכיוון השולחן, כמבקשת סעד חלף החלב שהתמוסס תחת רגליה, עשן כחלחל התפתל נרגשות מתוכה, ואיש לא הבחין בה. הבהבה השלהבת, אותה למשתמשים בה כי כלו ימיה, אך העגלון עצם את עינו בניסיון להבין את דברי רש"י, והחייט היה עסוק בהרצאת קושייתו בפני רב בית הכנסת. נפלה הפתילה ועמה השלהבת, שתיהן ליוו זו את זו בדרכן האחרונה. על השולחן המתין בחדווה החלב אשר נשר מן הנר זה מכבר, והשלושה, הפתילה, השלהבת והחלב התעוררו לחיים ופצחו במחול של אש במרכז השולחן, עד שריח עשן חריף מילא את האוויר, ואחד הלומדים תחב את הפתילה למעמקי החלב. נמוגה השלהבת, נדמה הפתילה, התקשח החלב. נותר חור שחור על השולחן.

נותו חורים שחורים, מאירים ומזהירים כזוהר הרקיע, דרכם אנו יכולים להציץ על חייהם של אבותינו, על גדלות נפשם, על אהבתם לתורה שלא ידעה גבולות. **יהיו** הדברים לעילוי נשמתו של הר"ר צבי בוימל ז"ל.

ברכה
נפתלי ראה
בני ברק

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. mendelson@meorot.co.il :03-570-67-93 דוא"ל.

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

מרת **תמר איטה ברלינר** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע כ"ג באייר תשנ"ז

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

עד כאן אין כל מחלוקות, הן בחול והן בשבת. גם לגבי הקרבת התמיד בימי חול המועד, הכל מודים כי הושר שיר של יום, כרגיל ("מנחת חינוך" מצווה ש"ב). ברם, איזה שיר הושר בימים טובים בעת הקרבת התמיד - על כך קיימת מחלוקת. במסכת סופרים (פרק י"ח הלכות א', ב' ג' ופרק י"ט הלכה ב') מובאת רשימת מזמורים המושרים במועדים. לדעת הרמ"ע מפאנו (ש"ת פאנו סימן מ"ה) מזמורים אלו הושרו בעת ניסוך היין של קרבן מוסף החג, אך בשעת ניסוך יין קרבן התמיד, הושר מזמור היום, כרגיל. אולם, לדעת "תפארת ישראל" (הקדמה לסדר קדשים "חומר בקודש" פרק ו' אות י"א) וה"מנחת חינוך" (שם), מזמורים אלו הושרו בעת ניסוך היין הן של קרבנות התמיד של החג והן של מוספי החג, ואילו שיר של יום לא הושר ביום טוב כלל.

מעתה, נקל לעקוב אחר המנהגים השונים.

מנהג ספרד ומנהג הגר"א: בימים טובים, מנהג ספרד לומר שיר של יום הרגיל גם במועדים, כדעת הרמ"ע מפאנו. לפיכך, הם אומרים שיר של יום לאחר תפילת שחרית, שהרי הוא שיר של קרבן התמיד של שחרית, ומה לו ולתפילת המוסף הנאמרת כ"נשלמה פרים שפתינו" חלף קרבן מוסף. ואילו מנהג הגר"א לומר ביום טוב פרקי תהילים אחרים, ולאחר תפילת מוסף, שהרי אותם מזמורים נאמרו הן על קרבן התמיד והן על קרבן המוסף, ואילו שיר של יום לא נאמר כלל ביום טוב.

שיר של יום לאחר מוסף? השאלה הגדולה היא על מנהג נוסח אשכנז בשבת קודש. מנהג ספרד, לומר שיר של יום לאחר תפילת שחרית, ומנהג זה מובן עד מאד, שהרי שיר של יום נאמר על קרבן התמיד שתפילת שחרית באה תחתיו. אולם, מנהג אשכנז לומר שיר של יום לאחר תפילת המוסף אינו מובן, שהרי בעת ניסוך היין של תפילת מוסף הלוויים שוררו פסוקים מפרשת האזינו:

שיר של יום לתזכורת בלבד: ובכן, "מגן אברהם" (שם ס"ק ד') עומד על כך וכותב, "...עכשיו אין מדקדקין בכך דלזכר בעלמא עבידי, וגם אומרים השיר אחר מוסף, ובאמת במוסף היה שיר בפני עצמו". כלומר, אמירת שיר של יום אינה קיום מצוות שירת הקרבן, אלא תפקידה הוא להזכיר לנו, המתפללים, כי בעבר הלוויים שוררו שירים בבית המקדש, למען נתעורר להתפלל לבניין המקדש ולהשבת עבודת הקרבנות. לפיכך, מסדרי התפילה לא הקפידו לשנות בשבת את סדר התפילה, והותירו את שיר של יום במקומו שבימות החול - בסוף התפילה (ראה קובץ "אור ישראל" ל"א עמוד ר"ט). בנוסף לכך "מגן אברהם" מביא, שיש שנהגו ביום טוב לומר שיר של יום לאחר תפילת שחרית, ושיר של קרבן מוסף לאחר תפילת המוסף [וכן הוא ע"פ מנהגי החת"ס, ועיין "מעשה רב" לגר"א אות קנ"ז-ח, שאין אומרים ב' מזמורים ביום אחד, וע"ע מה שציין בספר "אישי ישראל" פרק כ"ו אות ט"ז].

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת תמיד דף כ"ט • יום שני כ"ב באייר

באלו עצים אפסר להשתמש למזבח?

על המזבח החיצון היו מערכות אש: "מערכה גדולה" שעליה הקטרו איברי התמיד ויתר הקרבנות. מערכה עבור גחלי הקטרת שהקטרה בכל יום. מערכה שנועדה לקיים אש קבועה על המזבח, ומערכה שבה הקטרו איברי קרבנות שהונחו ביום הקדש במערכה הגדולה ולא נשרפו כהגון. ביום הכפורים הוסיפו מערכה נוספת עבור גחלי הקטרת של קדש הקדשים (זו שיטת רבי מאיר במסכת יומא, פרק ד', משנה ו').

באלו עצים אפסר להשתמש למערכות? בכל סוגי העצים חוץ מאשר בעצי זית ובעצי גפן. מידוע?

הנקרא מביאה שני טעמים: א. סוג העצים האלו סופג קיום ואינם מתבשלים לגמרי ולפיכך אינם בוערים היטב, ואין זה לכבוד המזבח. ב. מאחר שלצורך בית המקדש השתמשו בעצים רבים, אסרו את השמוש בעצי זית ובעצי גפן, כדי שלא יגרם מחסור בשמן וביין.

למנוי גליון לילדים חייג: **1700-500-151**
חודש היכרות חינוך

הסדרה שמאחדת את המשפחה סביב שולחן השבת!
חדשי: כרך י"ב "בין אדם לחברו"

- זהירות במזון הבירו
- שמירת גופו וממונו
- גמילות חסדים
- כיבוד אב ואם
- לשון הרע

1-700-500-151

הפצה ראשית יפה נוף